

Nd.

3. Frumvarp til laga

[3. mál]

um breyting á læknaSKIPUNARLÖGUM, nr. 43 12. maí 1965.

(Lagt fyrir Alþingi á 89. löggjafarþingi, 1968.)

1. gr.

4. gr. laganna orðist svo:

Ráðherra er heimilt eftir tillögu landlæknis að breyta skipan læknishéraða skv. 1. gr. þessara laga og sameina í eitt læknishérað tvö eða fleiri nágrannahéruð eða hluta úr héraði (héruðum), svo fremi að staðhættir og aðrar aðstæður leyfi. Skal hið nýja læknishérað hljóta nafn þess héraðs, þar sem læknameiðstöð verður sett á stofn. Áður en slík sameining er framkvæmd, skal leita álits stjórnar Sambands íslenzkra sveitarfélaga, Tryggingastofnunar ríkisins, stjórnar Læknafélags Íslands, svo og hlutaðeigandi héraðslækna, ef héruð þau, sem sameina á, eitt eða fleiri, eru skipuð héraðslæknum.

Í nýju læknishéraði skv. þessari grein skal setja á stofn læknameiðstöð, og skal hún að jafnaði vera aðsetur héraðslækna þeirra, er gegna störfum í héraðinu. Til læknameiðstöðvar teljast íbúðir héraðslækna og húsakynni fyrir starfsemi þá, sem fram fer í stöðinni. Ráðherra ákveður með ráði landlæknis og að fengnu áliti þeirra aðila, sem upp eru taldir í 1. mgr., hve margir héraðslæknar skuli vera í læknishéraði, sem stofnað hefur verið skv. 1. mgr., en aldrei mega þeir þó vera færri en tveir.

Kostnaður við byggingar vegna stofnunar læknameiðstöðvar skal greiddur úr ríkissjóði, eftir því sem fé er veitt til á fjárlögum í hverju tilviki, en um kostnað við síðari breytingar og aukningu á húsakynnum fer eftir ákvæðum sjúkrahúsalaaga. Byggingar og búnaður, sem er í eigu einstakra héraða þar sem læknameiðstöð

er sett á stofn, skal ganga til stöðvarinnar. Nú er ekki til lækniþústaður í lækni-
héraði, þar sem læknaþústaður er sett á stofn, og skulu þá sveitarfélög þess héraðs
greiða framlög til byggingar einnar lækniþústaðar skv. ákvæðum sjúkrahúsálaga.

Rekstrar- og viðhaldskostnaður læknaþústaðar, annar en laun héraðslækna
skv. 2. mgr., greiðist af hlutaðeigandi sveitarfélögum í hlutfalli við íbúafjölda.

Nú fer fram í læknaþústað starfsemi, sem sérstök lög gilda um, og fer um
stofnkostnað og rekstrarkostnað við þá starfsemi skv. þeim lögum.

Í stjórn læknaþústaðar skulu eiga sæti þrjú menn, einn héraðslæknir, skipaður
af ráðherra, og tveir menn kosnir af oddvitum allra hlutaðeigandi sveitarfélaga
til 4 ára í senn. Stjórnin skiptir sjálf með sér verkum.

Nú er talið óhjákvæmilegt, að haldið sé uppi föstum viðtalstíma lækni í
þéttbýliskjarna utan læknaþústaðar, og skal þá landlæknir, að fengnu álit
hlutaðeigandi héraðslækna, gera tillögur til ráðherra um tíðni slíkra viðtalstíma
á hverjum stað, en ríkissjóður greiðir ferðakostnað lækni skv. taxta, er ráðherra
setur. Að öðru leyti fer um stofnkostnað og rekstrarkostnað vegna slíkrar þjónustu
eins og um læknaþústað væri að ræða.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Heimild 4. gr. nügildandi læknaþústaðarlaga (nr. 43/1965) til að sameina
lækniþústað héraðs nágrennahéraði og setja á stofn læknaþústaðar fyrir hin
sameinuðu hérað hefur enn ekki verið notuð. Til lengdar verður þó varla komið
hjá því að taka upp þessa skipan, þar sem staðhættir og aðrar aðstæður leyfa.
Um rökstuðning visast til greinargerðar með frumvarpi til nügildandi læknaþústað-
arlaga, en því má bæta við, að ungir lækna virðast nú að kalla einhuga um, að
hin gamla lækniþústaðskipan með einum lækni í héraði sé úrelt og að lækna
muni ekki fást til héraðslækniþústaðar, nema tveir eða fleiri starfi saman og starfs-
aðstöðu þeirra verði jafnframt breytt, þannig að héraðslækna fái hjálparstarfslið.

Með bréfi dags. 25. febrúar 1967 vakti landlæknir athygli á því að nauðsynlegt
verði að nota heimild 4. gr. læknaþústaðarlaga nr. 43 1965 um stofnun læknaþústað-
stöðva og lagði til, að þegar yrði hafizt handa um að setja reglur um skipun lækna-
þústaðstöðva, sérstaklega um afstöðu lækna hvers til annars og verkaskiptingu
þeirra.

Í samræmi við þessar tillögur skipaði heilbrigðismálaráðherra hinn 10. marz
1967 þá Þór Vilhjálmsson, prófessor, Ólaf heitinn Björnsson, héraðslæknir og Helga
Valdimarsson, lækni, í nefnd til að „semja reglur um fyrirkomulag og rekstur lækna-
þústaðstöðva samkvæmt 4. gr. læknaþústaðarlaga nr. 43 12. maí 1965, og sérstaklega
um afstöðu lækna hvers til annars og verkaskiptingu þeirra.“

Nefndin skilaði tillögum í lok september 1967 og lagði til að sett yrði reglu-
gerð um læknaþústað héraðslækna og gerði drög að slíkri reglugerð.

Við athugun á tillögum nefndarinnar hjá ráðuneyti og landlækni kom í ljós
að núverandi 4. gr. læknaþústaðarlaga er að ýmsu leyti ófullnægjandi til raun-
hæfra framkvæmda um stofnun og starfrækslu læknaþústaðar og fól því ráð-
herra landlækni, í samráði við þá sem sæti áttu í nefnd þeirri, er vann að samningu
læknaþústaðarlagafrumvarpsins 1964, að gera tillögu að nýjum lagaákvæðum um
stofnun og rekstur læknaþústaðstöðva.

Er lagafrumvarp þetta árangur af því starfi. Einnig hafa sömu aðilar endur-
skoðað tillögur framangreindrar nefndar að reglugerð um læknaþústað héraðs-
lækna og er reglugerðartillagan þannig endurskoðuð prentuð hér á eftir sem
fylgiskjal.

Aðalbreytingarnar frá nügildandi 4. grein eru fólgnar í eftirfarandi: 1) Fellt
er niður ákvæði um, að lækniþústað þurfi að vera lækniþústað til þess að heimilt

sé að sameina það nágrannahéraði, og þá jafnframt skyldan til að auglýsa héraðið þrívægis án árangurs. 2) Gert er ráð fyrir, að hérað megi bíta sundur, ef hagkvæmt þykir, og skipta því milli tveggja (eða fleiri) héraða. 3) Leita ber álits tiltekinna aðila, áður en breyting á héraðskipan og stofnun læknameiðstöðvar er framkvæmd. 4) Niður er fellt ákvæði um, að ráða skuli að jafnaði lækni til viðbótar fyrir hvert hérað, sem sameinað er öðru héraði (héruðum). 5) Sett eru ákvæði um kostnað við nýbyggingar og rekstur læknameiðstöðva. 6) Sett er ákvæði um þátttöku ríkissjóðs í greiðslu vegna kostnaðar við fasta viðtalstíma utan læknameiðstöðvar.

Um 1 og 2: Það gæti komið í veg fyrir heppilegustu skipan læknishéraða framvegis, ef svæði það, sem læknameiðstöð á að þjóna, yrði bundið við það eitt, að sameina megi læknameiðstöð hérað nágrannahéraði, enda getur það verið tilviljun, hvaða hérað verður læknameiðstöð svo lengi, að fullnægt sé ákvæði 4. gr., eins og það er nú. Ef á annað borð er reist læknameiðstöð, getur sums staðar hagað svo til, að sjálfsagt sé að leggja niður og fella inn í hið nýja hérað læknishérað, sem kann að vera skipað lækni, þegar breytingin fer fram. Enn fremur getur verið hagkvæmt eða nauðsynlegt að hluta sundur núverandi hérað og skipta því á milli héraða (stöðva).

Um 3: Læknameiðstöð má að sjálfsgöðu aðeins stofna að vandlega athuguðu ráði, og er því sett inn í greinina ákvæði um, að leita beri álits þeirra aðila, sem hagsmuna eiga að gæta í sambandi við slíka breytingu eða ráða yfir þekkingu, sem stuðningur geti orðið að. Er ekki sjáanlegt í fljótu bragði, að fleiri aðilar en upp eru taldir, komi hér til greina. Sérstaklega skal á það bent, að vafningaminnst þykir, að stjórn Sambands íslenzkra sveitarfélaga sé til fyrirsvars fyrir sveitarfélögin, í stað þess að ráðherra þurfi að leita beint til margra sveitarfélaga í hverju tilviki, enda ætti þessi tilhögun að tryggja fyllilega, að réttur sveitarfélaganna til að láta í ljós rökstutt álit verði ekki fyrir borð borinn. Hins vegar er ekki gert ráð fyrir, að álit og tillögur hinna tilgreindu aðila bindi hendur ráðherra.

Um 4: Ekki þykir rétt að binda fjölda héraðslækna í læknameiðstöð við neina fasta tölu, svo sem raunverulega er gert í 4. grein læknameiðstöðvarlaganna. Ef þeir fá aðstoðarfólk, svo sem til ritarastarfa og lyfjaafgreiðslu, svo og a. m. k. á stærri stöðvum ljósmóður og hjúkrunarkonu, þarf færri lækna en ella. Verður því að meta það á hverjum tíma með hliðsjón af aðstæðum, hve margir héraðslæknar skuli sitja í hverri stöð.

Um 5: Í 4. gr. læknameiðstöðvarlaganna er ekkert ákvæði um, hvornig greiddur skuli kostnaður við að reisa læknameiðstöðvar ásamt nýjum læknisbústöðum í sambandi við þær, og verður því tvímælaust að líta svo á, að um hann fari skv. 10. gr. nágildandi sjúkrahúsálaga, þ. e. að ríkissjóður greiði tvo þriðju hluta, en hlutaðeigandi sveitarsjóðir einn þriðja. Nú er þess að gæta, að í langflestum læknishéruðum hafa þegar verið reistir læknisbústaðir, og hafa sveitarfélögin lagt sinn skerf til þeirra. Læknisbústaði í héruðum, sem lögð yrðu niður við stofnun læknameiðstöðva, yrði vafalaust að nota áfram að nokkru leyti vegna fastra viðtalstíma, sbr. síðustu málsgr. hinnar nýju greinar, en íbúðir í þeim mætti t. d. leigja. Ekki þýðir að dyljast þess, að hlutaðeigandi sveitarfélög munu í flestum tilfellum vera andvíg niðurlagningu læknishéraða, og er það vorkunn, enda þótt hin nýja skipan ætti að tryggja fullkomnari læknisþjónustu en nú er unnt að veita af einum og aðstoðarlausum héraðslækni. Það er því varla hægt að ætlast til þess, að sveitarfélög sætti sig við hvort tveggja, að héraðslæknir sé „tekinn af þeim“, eins og þeim mun að líkindum finnast, og að þeim verði gert að skyldu að taka á sig fjárhagslegar byrðar við að reisa læknameiðstöðvar í „öðru héraði“. Og varla þarf heldur að gera ráð fyrir, að sveitarfélög í læknishéraði, þar sem læknameiðstöð verður stofnuð, verði fús til þátttöku í kostnaði við að reisa stofnun, sem þau

munu ekki sjá sér teljandi hag í, að risi upp, þar sem þau fengju hvort sem er að halda sínum héraðslækni. Eftir atvikum þykir því réttlátt og kann jafnvel að reynast óhjákvæmilegt, til þess að unnt sé yfirleitt að koma á fót læknameiðstöðvum, að rikissjóður beri einn kostnað af öllum nýbyggingum vegna stöðvanna. Á það er rétt að benda sérstaklega, að fjárveiting til læknameiðstöðva verður hverju sinni í höndum Alþingis, og getur það því í reynd ráðið því, hvort, hvar, og hvenær tiltekin læknameiðstöð er reist, þótt formleg hlið læknishéraðskipanarinnar verði í höndum ráðherra skv. fyrstu málsgr. hinnar nýju greinar. Aftur á móti þykir eðlilegt, að hlutaðeigandi sveitarfélög greiði allan kostnað við rekstur læknameiðstöðva að undanskildum föstum launum héraðslækna. Leigu eftir læknishústaði geta héruðin tekið á sama hátt og nú.

Um stjórn læknameiðstöðvar skv. hinni nýju grein þykir óþarft að fara orðum.

Um 6: Í flestum tilvikum verður óhjákvæmilegt að halda uppi föstum viðtalstíma lækna utan læknameiðstöðvar, þegar læknishéruðum hefur verið slegið saman. Á undanförunum árum hefur einn læknir iðulega gegnt tveimur læknishéruðum og þá jafnan haft fasta viðtalstíma í því héraði, þar sem hann sat ekki. Ríkissjóður mun hafa greitt ferðakostnað lækna vegna þessara viðtalstíma, þegar fram á það hefur verið farið, skv. úrskurði dómsmálaráðuneytis hverju sinni. Verður varla komið hjá því að bæta héruðum upp læknissmissi með því að hafa þennan hátt á, þegar læknameiðstöðvar eru teknar til starfa. Að öðru leyti þarf síðasta málsgrein ekki skýringa.

Fylgiskjal.

Reglugerð um læknameiðstöðvar héraðslækna.

1. gr.

Læknameiðstöð er stofnun, sem starfrækir heilbrigðisþjónustu fyrir íbúa tiltekins svæðis. Stærð og rekstur stöðvarinnar fer eftir þéttbýli og öðrum aðstæðum á hverjum stað.

2. gr.

Læknir, sem starfar við læknameiðstöð, er rekin er eftir reglugerð þessari, skal, með þeirri undantekningu, sem greinir í 3. grein, og með þeim undantekningum, sem ákveðnar kunna að vera með heimild í 6. grein, gegna öllum störfum héraðslæknis í því héraði skv. 1. gr. laga nr. 43/1965, sem tilgreint er í skipunarbréfi hans eða við setningu hans eða ráðningu.

3. gr.

Lækni, sem starfar við læknameiðstöð, skal skylt að taka þátt í læknaverði á því svæði, sem læknameiðstöðin þjónar. Reglur hér að lútandi skulu miða að því, að læknar hafi til skiptis gegningarskyldu eftir kl. 5 síðdegis og til kl. 8 að morgni, frá kl. 12 á hádegi á laugardögum og til kl. 8 að morgni á mánudögum, svo og á helgidögum og almennum frídögum. Reglur þessar skulu ákveðnar með þeim hætti, sem segir í 6. gr. Þegar reglurnar hafa verið staðfestar, eru læknar, sem eigi eru á vakt, undanþegnir gegningarskyldu skv. 2. mgr. 11. gr. laga nr. 43/1965.

Lækni, sem starfar við læknameiðstöð, skal skylt að taka að sér störf annarra lækna við stöðina í orlofi þeirra eða öðrum forföllum.

4. gr.

Læknar, sem starfa við læknameiðstöðvar, taka embættislaun skv. ákvæðum um laun í því héraði, sem tilgreint er sem starfssvæði þeirra skv. 2. gr. Um greiðslur vegna orlofs og veikinda fer eftir almennum reglum. Fyrir önnur störf en embættis-

störf fá lækarnir hver um sig greiðslur fyrir verk sín eftir 8. gr. laga nr. 43/1965. Í samningi, sem gerður er eftir 6. gr., er heimilt að hafa ákvæði um aðra skiptingu greiðslna milli lækna.

5. gr.

Áður en læknir er skipaður, settur eða ráðinn til starfa við læknameiðstöð, skal læknum, er þar eru fyrir í starfi og hafa skipun, setningu eða ráðningu þannig, að þeir verða samstarfsmenn hins nýja læknis í a. m. k. 6 mánuði, gefinn kostur á að setja fram óskir sínar um, hver skuli koma til starfa við læknameiðstöðina. Nú eru tveir eða fleiri læknar samtímis fengnir til starfa, og skulu þeir þá eiga hins sama kost.

6. gr.

Læknum, sem starfa við læknameiðstöð, skal vera heimilt að semja sín í milli um frekari verkaskiptingu. Samningur þessi skal vera skriflegur, og tekur hann gildi, þegar hann hefur verið staðfestur af landlækni.

Nú er læknir skipaður, settur eða ráðinn að læknameiðstöð, og er þá heimilt að ákveða, að hann skuli, unz nýr samningur kann að verða staðfestur, hlíta ákvæðum samnings, sem fyrir hendi er um störf lækna við viðkomandi læknameiðstöð.

Heimilt skal héraðslæknum, sem starfa við læknameiðstöð, að semja við lækna, sem ekki eru héraðslæknar, um, að þeir starfi við læknameiðstöðina. Um staðfestingu landlæknis á samningnum fer eftir 1. mgr., og má við staðfestinguna takmarka starfsskyldur héraðslækna á grundvelli samningsins.

Aðili samnings, sem gerður er eftir þessari grein, getur sagt honum upp með 6 mánaða fyrirvara. Landlæknir getur afturkallað staðfestingu samnings með sama fyrirvara.

7. gr.

- Eftir því sem við getur átt, skal að því stefnt, að
- heilsuverndarstöðvar skv. lögum nr. 44/1955 og nr. 28/1957 séu reknar í tengslum við læknameiðstöðvar,
 - læknar, sem starfa við læknameiðstöð, eigi aðgang að sjúkrahúsum eða sjúkraskýlum,
 - greitt sé fyrir sjúklingum með skipulagningu viðtalstíma eftir þöntunum fyrirfram og á annan hátt,
 - önnur heilbrigðisþjónusta sé í tengslum við læknameiðstöðvar, t. d. tannlækningar, og að héraðshjúkrunarkonur og ljósmæður starfi á vegum stöðvanna,
 - haldnar séu heilsufarsskrár um sjúklinga, sem til læknameiðstöðva leita.

Um framkvæmd framantalinna atriða fer eftir réttarákvæðum, sem við eiga. Landlæknir hefur eftirlit með framkvæmd greinar þessarar og gefur fyrirmæli um lágmarkskröfur til læknameiðstöðva að fengnu áliti Læknafélags Íslands og samþykki ráðherra heilbrigðismála.

8. gr.

Reglugerð þessi er sett með heimild í 4., 11. og 18. gr. laga nr. 43/1965, og tekur hún þegar gildi.